

# MUHANDISLIK

## & IQTISODIYOT

# №4

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,  
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026  
APREL



Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar



Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™  
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic Resource Index  
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА LIBRARY.RU



ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ  
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ  
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА  
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ



# **muhandislik** **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,  
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, aprel.

## **Bosh muharrir:**

**Zokirova Nodira Kalandarovna**, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

## **Bosh muharrir o'rinbosari:**

**Shakarov Zafar G'afrovich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

## **Tahrir hay'ati:**

**Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich**, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Sharipov Kongratbay Avezimbetovich**, texnika fanlari doktori, professor

**Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Shaumarov Said Sanatovich**, texnika fanlari doktori, professor

**Turayev Bahodir Xatamovich**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Nasimov Dilmurod Abdulloyevich**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Allayeva Gulchexra Jalgasovna**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Arabov Nurali Uralovich**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Xamrayeva Sayyora Nasimovna**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Bobonazarova Jamila Xolmurodovna**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Irmatova Aziza Baxromovna**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

**Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi**, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

**Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

**Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

**Amanov Otabek Amankulovich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

**Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li**, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Qurbonov Samandar Pulatovich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Tabayev Azamat Zaripbayevich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Sxay Lana Aleksandrovna**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

**Ismoilova Gulnora Fayzullayevna**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

**Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

**Kasimova Nargiza Sabitdjanovna**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

**Kalanova Moxigul Baxritdinovna**, dotsent

**Ashurzoda Luiza Muxtarovna**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

**Bauyetdinov Majit Janizaqovich**, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

**Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li**, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Sultonov Shavkatjon Abdullayevich**, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

**Jo'raeva Malohat Muhammadovna**, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

**Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich**, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

**Kalonova Moxigul Baxritdinovna**, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

**Mirzayev Kulmamat Djanzakovich**, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

**Karimova Nilufar Sadirdin qizi**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Norboyev Odil Abrayevich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

**Nasimov Dilmurod Abdulloyevich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

**Mirzayev Kulmamat Djanzakovich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

**Karimova Nilufar Sadirdin qizi**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Pardaev Umidjon Uralovich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

**Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich**, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

# muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,  
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi  
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari  
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash  
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari  
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti  
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi  
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari  
05.01.07 – Matematik modellashtirish  
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt  
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik  
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari  
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti  
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash  
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi  
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari  
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari  
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi  
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish  
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)  
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar  
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari  
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik  
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti  
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi  
08.00.02 – Makroiqtisodiyot  
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti  
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti  
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti  
08.00.06 – Ekonometrika va statistika  
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit  
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit  
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti  
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti  
08.00.11 – Marketing  
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot  
08.00.13 – Menejment  
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari  
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti  
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya  
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

## Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

**Muassis:** "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

**Hamkorlarimiz:**

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti



# MUNDARIJA

STRATEGIC INTEGRATION OF BUSINESS PLANNING AND FORECASTING IN INDUSTRIAL ENTERPRISES.....	11
<b>Sharipov K.A., Ismatullayev T.R.</b>	
ВКЛАД БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ В СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ МАХАЛЛЕЙ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН: МЕХАНИЗМЫ, ДИНАМИКА И СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ .....	21
<b>Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна</b>	
BUDJET TASHKILOTLARIDA XARAJATLARNI REJALASHTIRISH VA MOLIYAVIY NAZORATNI TASHKIL ETISH.....	27
<b>Karayev Payzillaxon Yusufxonovich</b>	
FERMER XO'JALIKLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA SUBSIDIYA AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH.....	32
<b>Xakimov Zafar Ibragimovich</b>	
IQTISODIY O'SISHGA ERISHISHDA DAVLAT INNOVATSION VA INVESTITSION SIYOSATINING O'RNI .....	38
<b>Xaydarova Yorqinoy Asqar qizi</b>	
QURILISH SANOATIDA KORXONALARNI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.....	44
<b>Igitov Jurabek Kuzibekovich</b>	
ОСОБЕННОСТИ ВЫБОРА СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА .....	50
<b>Абдуллаева Матлуба Нематовна, Акбарова Муфаррах Мухитдиновна</b>	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ КОМПАЕНС-КОНТРОЛЯ В КОМПАНИЯХ С ГОСУДАРСТВЕННЫМ УЧАСТИЕМ В УЗБЕКИСТАНЕ .....	56
<b>Халтурдиев Айтмурат Маратович</b>	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING ICHKI BELGILARI .....	64
<b>Saatova Lolaxon Ergashevna</b>	
INNOVATSION YONDASHUVLAR ASOSIDA OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA RAQOVBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH MEKANIZMLARI .....	71
<b>Pulatov Abdullo</b>	
MAJBURIY IJRO ETISH CHORALARINI TAKOMILLASHTIRISH: MILLIY VA XORIJIY TAJRIBA.....	76
<b>Axmedov Zafarjon Zokirjon</b>	
МОДЕЛЬ ИНТЕГРИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ ESG-ТРАНСФОРМАЦИИ И ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ЕЁ РЕАЛИЗАЦИИ НА ПРЕДПРИЯТИИ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ .....	80
<b>Ташпулатов Дильмурад Рустамович</b>	
KORPORATIV KORXONALARDA KAPITALNI BUDJETLASHTIRISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	85
<b>Latipova Shaxnoza Maxmudovna</b>	
INNOVATSION MENEJMENTDA KOMMUNIKATSIYA VA TASHKILY MOSLASHUVCHANLIKNING ROLI: O'ZBEKISTON SHAROITI MISOLIDA .....	92
<b>Atamatov Abdusalil Salomovich</b>	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING AHAMIYATI VA UNING SALOHİYATINI BELGILOVCHI OMILLAR .....	97
<b>Qodirov Baxodir Tursunovich, To'rayev Qaxramon Zokirjonovich</b>	



NAMANGAN VILOYATIDA AYOLLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA TADBIRKORLIK MUHITINI BAHOLASH .....	103
<b>Raximova Moxigul Isroiljonovna</b>	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI .....	107
<b>Davitova Shaxzoda Doniyor qizi</b>	
ANALYSIS OF THE FORMATION OF MARKET DEMAND AND THE ESTABLISHMENT OF EQUILIBRIUM IN A MARKET ECONOMY .....	112
<b>Kamilova Nargiza</b>	
BO'LAJAK FIZIKA O'QITUVCHILARINI NANOTEXNOLOGIYA SOHASIDAGI BILIMLARNI TAQDIM ETISHGA VA O'QITISHGA TAYYORLASH METODIKASI .....	115
<b>Sottarov Abdulvali Umirqulovich</b>	
INTEGRATING AI INTO STRATEGIC MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS .....	120
<b>Uktamova Durdona Bakhtiyor qizi, Sultonali Umaraliyevich Mekhmonov</b>	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA IJTIMOYIY HISOBOTLAR VA ULARNING AHAMIYATI .....	130
<b>Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich</b>	
SANOAT KLASTERINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI.....	135
<b>Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich</b>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLIGINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI .....	140
<b>Yangiboev Rustam Berdiyrovich</b>	
MINTAQA IQTISODIY O'SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH MEKANIZMLARI.....	145
<b>Turopova Nigora Xolmurod qizi</b>	
ЭКОЛОГИЯ ТУРИСТА КАК МЕТОД СОЗДАНИЯ КОМФОРТНОЙ И УСТОЙЧИВОЙ СРЕДЫ ДЛЯ ПУТЕШЕСТВЕННИКОВ.....	149
<b>Наурызбаев Алиакбар Рустамович</b>	
BINO VA INSHOOTLARNI BARPO ETISHDA PREFABRIKATSIYALASHGAN HAMDA MODULLI QURILISH TIZIMLARINI AQLLI BOSHQARUV ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH .....	152
<b>Solijonov Javoxirmirzo Obidjon o'g'li</b>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA AKSIYADORLIK TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH .....	163
<b>Saidaxmedova Aida Mirzayevna</b>	
O'ZBEKISTONDA KO'CHAT YETISHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	169
<b>Abdufarmonov Farrux Faxriddinovich</b>	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTGA YO'NALTIRILGAN QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI SIFATI VA XALQARO STANDARTLARGA MUVOFIQLIGI TAHLILI .....	174
<b>Safarova Muxabbat Radjabovna</b>	
TIJORAT BANKLARI DEPOZIT SIYOSATI VA DEPOZIT BAZASI DINAMIKASINING BANK LIKVIDLIGIGA TA'SIRI .....	178
<b>Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li</b>	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ISLOMIY MOLIYANING BANK TIZIMIGA INTEGRATSIYASI: MUAMMOLAR, IMKONIYATLAR VA TRANSFORMATSIYA YO'NALISHLARI .....	186
<b>Adilov Zuxriddin Marip o'g'li</b>	
SAMARQAND VILOYATI SANOATINING HUDUDIY TARKIBINI TAKOMILLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI.....	190
<b>Uralov Eliboy Omonovich</b>	



DIVERSIFIKATSIYALASHUV ASOSIDA QURILISH TARMOG' I RIVOJLANISHINI KO'P OMILLI BOG'LANISHLAR ASOSIDA MODELLASHTIRISH.....	194
<i>Yembergenova Aynur Aydosbaevna</i>	
ЩЕБЕНОЧНО-МАСТИЧНЫЙ АСФАЛЬТОБЕТОН В КИТАЕ: СОСТАВ, СВОЙСТВА, ИННОВАЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....	201
<i>Карабаев Абдужаббор Мелиевич, Занг Хайфей</i>	
TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA SUBYEKTIV RISKNI SHAKLLANTIRUVCHI KOGNITIV OMILLAR VA ULARNI BOSHQARISH MEKANIZMLARI .....	205
<i>Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov</i>	
HOMILADOR AYOLLAR UCHUN MAXSUS KIYIMLARNI LOYIHALASHDA ISTE'MOLCHILAR TALABLARINI O'RGANISH .....	211
<i>D.Sattarova, U.Vakhidova, D.Madiyarovna</i>	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI DAROMADLARIGA TA'SIR ETUVCHI STATISTIK INDIKATORLAR TIZIMINING METODOLOGIK ASOSLARI VA ULARNING TAHLILYI IMKONIYATLARI .....	217
<i>Atayev Jaxongir Erkinovich</i>	
KICHIK BIZNES INVESTITSION KREDITLARINI TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN MOLIYALASHTIRISH.....	221
<i>M.O.Yuldoshova</i>	
HUDUDNING "YASHIL IQTISODIYOT" ASOSIDA RIVOJLANISHINI TADQIQ ETISH: KO'RSATKICHLAR TIZIMI VA BAHOLASH USULLARI .....	226
<i>Shomirzayev Abdug'affor Abdujabbor o'g'li</i>	
O'ZBEKISTONDA SUV XO'JALIGI TIZIMIDAGI QAYTA TIKLANUVCHI HAVZALAR .....	231
<i>To'rayev Rasul Nortojiyevich, Seytov Aybek Jumabayevich, Uteuliyev Niyatbay Uteuliyevich, Haydarova Roziya Davronovna</i>	
KORXONALAR IQTISODIY BARQARORLIGINING NAZARIY MODELLARI VA SINERGETIK YONDASHUV ASOSIDA BAHOLASH MEKANIZMLARI .....	236
<i>Iminova Nargizaxon Akramovna</i>	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA SIYOSATI VA QIMMATLI QOG'OZLAR PORTFELINI BOSHQARISH STRATEGIYALARI .....	241
<i>Abduvaliyev Sanjar Abdurahmonovich</i>	
PAHTA VA MEVA-SABZAVOT YETISHTIRUVCHI FERMERLARDA TAVAKKALCHILIK XULQ-ATVORINING QIYOSIY TAHLILI: ISTIQBOL NAZARIYASI ASOSIDA.....	249
<i>Tadjiyev Abdusame Abduhamidovich</i>	
ФОРМИРОВАНИЕ МАРКЕТИНГОВОЙ СТРАТЕГИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ.....	253
<i>Алиев Абдулазиз Исмаилович, Кахрамонова Азиза Шухрат кизи</i>	
QQS TIZIMI SAMARADORLIGINI XALQARO INDIKATORLAR ASOSIDA BAHOLASH .....	259
<i>Eshkarayev Bobir Chariyevich</i>	
QISHLOQ XO'JALIGIDA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING INNOVATSION USULLARI .....	265
<i>Tadjimirzayev Anvar Abduvoxidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna</i>	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEKANIZMINING AMALIY TAHLILLARI.....	273
<i>Hamroyev Sherzod Axtamovich</i>	
ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОГО СПРОСА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ МЕТОДОВ МАШИННОГО ОБУЧЕНИЯ В РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛЕ УЗБЕКИСТАНА.....	280
<i>Тен Марина Владимировна</i>	
O'ZBEKISTON SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH DASTURLARINING IMPORT O'RNINI BOSISHDAGI SAMARADORLIGI TAHLILI .....	287
<i>Sobitova Ra'no Solidjonovna</i>	



NEFT-GAZ LOYIHALARIDA DAVLAT VA INVESTOR MANFAATLARINI MUVOFIQLASHTIRISHNING FISKAL-BOJXONA MEXANIZMLARI.....	290
<b>Mansurov Obid Zaynidinovich</b>	
QURILISH KORXONALARI FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH INSTRUMENTLARI .....	296
<b>Yahyoyev To'liqin Ismatulla o'g'li</b>	
QASHQADARYO VILOYATIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT INFRATUZILMASINING TA'SIRI.....	300
<b>Jahongir Ruziboyevich Qosimov, Narzullayeva Charos</b>	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELINING SEKTORLAR KESIMIDAGI RISKLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	306
<b>Norova Nozima Nabiyeвна</b>	
AVTOMOBIL SANOATI KORXONALARIDA BREND STRATEGIYASINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY MODELLARI.....	312
<b>Boboyev L Kadruxja Djuraxodjayeвich</b>	
HUDDUD EKSPORT SALOHİYATINI STATISTIK TADQIQ ETISHDA RCA INDEKSIDAN FOYDALANISH.....	318
<b>Xurramov Ramazon Allayor o'g'li</b>	
СОВРЕМЕННЫЕ КОНЦЕПЦИИ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ УПРАВЛЕНИЯ СТРАТЕГИЕЙ БРЕНДОВ В АВТОМОБИЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ .....	325
<b>Бобоев Л Кадрухжа Джураходжаевич</b>	
HUDDUDLARDA UY-JOY QURILISHI JARAYONINI TASHKIL ETISHNING QONUNIYATLARI VA TAMOIYILLARI.....	331
<b>Usmanov Mirumar Abdulla o'g'li</b>	
OYNALI FASAD TIZIMLARINI MONTAJ QILISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARI .....	339
<b>Inamov Boxodir Nizamovich, Ozodxo'jayev G'aybulla Sherzodxo'ja o'g'li</b>	
KLASSIK SHIFRLASH ALGORITMLARINING XUSUSIYATLARINI NEYRON TARMOQ ORQALI O'RGANISH.....	344
<b>Davlatov Mirzo-Ulug'bek Bobir o'g'li, Allanov Orif Menglimuratovich, Turdibekov Baxtiyor Baxodir o'gli</b>	
АЛГОРИТМ АДАПТАЦИИ ПАРАМЕТРОВ СИСТЕМ ИДЕНТИФИКАЦИИ ДИНАМИЧЕСКИХ ОБЪЕКТОВ.....	350
<b>Сидиков Исамиддин Хакимович, Алимова Гулчехра Рахимжоновна, Ибрагимов Беговот Шералиевич</b>	
ELEKTRON HUKUMATNING BARQAROR RIVOJLANISHI: QOZOG'ISTON VA O'ZBEKISTON TAJRIBASINING QIYOSIY TAHLILI.....	355
<b>Umarova Durdona Abdumannabovna</b>	
UY-JOY FONDI BOSHQARUVINING TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	360
<b>Aminova Naima Umar qizi</b>	
RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJI VA UNI TARTIBGA SOLISHDA MUVOZANATLI REGULYATIV SIYOSAT YURITISH.....	365
<b>Davlatov Ulug'bek Baxodirovich</b>	
HUDDUDIY SANOAT ISHLAB CHIQRISHNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH TENDENSIYALARI .....	370
<b>Avliyaqulov Xudoyberdi</b>	
O'ZBEKISTONDA AHOLINI UY-JOY BILAN TA'MINLASH DASTURLARIDA MAVJUD MUAMMOLAR.....	374
<b>Xannarov Komiljon Karimovich</b>	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATINING JOZIBADORLIGINI OSHIRISH VA DAVLAT FUQAROLIK XIZMATCHILARINI MOTIVATSİYALASHGA OID TEXNOLOGIYALAR.....	380
<b>Bekmurodov Navruz Ergashevich</b>	



FORECASTING AND PROMISING DIRECTIONS OF INNOVATIVE INDUSTRIAL AND INVESTMENT DEVELOPMENT IN THE KASHKADARYA REGION.....	393
<b>Sattorov Shohruh</b>	
ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПЫТАТЕЛЬНЫХ ЛАБОРАТОРИЙ НА ОСНОВЕ РАСШИРЕННОЙ РИСК-ОРИЕНТИРОВАННОЙ МОДЕЛИ С ВЕСОВЫМИ КОЭФФИЦИЕНТАМИ.....	400
<b>Загидуллина Карина Рафаиловна</b>	
РОЛЬ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ В РАЗВИТИИ ЖЕНСКОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА.....	405
<b>Viktoriya Kan</b>	
HUDUDLARDA SANOAT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH JARAYONLARINI STATISTIK BAHOLASH.....	410
<b>Nizomov Maxmud Minovarovich</b>	
ЭФФЕКТИВНОСТЬ И ПРАКТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ МЕТОДОЛОГИИ SWOT-АНАЛИЗА ПРИ ФОРМИРОВАНИИ КОРПОРАТИВНОЙ СТРАТЕГИИ.....	414
<b>Махмудов Суннатжон Абдужаббор ўғли</b>	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARI BOSHQARUVI STRATEGIYALARINI SAMARALI TASHKIL ETISH.....	419
<b>Ubaydullayev Muhammadjon Abdusamad o'g'li</b>	
TRANSFORMATSION YETAKCHILIK VA XODIMLARNING INNOVATSION XULQ-ATVORI: KORPORATIV TASHKILOTLARDA EMPIRIK TADQIQOT.....	423
<b>Alimov Bobirjon</b>	
EKSPORTBOP QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI QIYMAT ZANJIRIDA LOGISTIKA XARAJATLARINI OPTIMALLASHTIRISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	432
<b>Toxirov Shodibek Jo'ra o'g'li, G.M.Abdulxayeva</b>	
ELEKTRON SAVDODA YASHIRIN IQTISODIY FAOLIYATNI QISQARTIRISHDA MOLIVAVIY NAZORAT MEKANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH.....	437
<b>Iskandarova Munisa Hasan qizi</b>	
MAMLAKAT INNOVATSION FAOLIGIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY OMILLARNING NAZARIY VA USLUBIY TAHLILI.....	441
<b>Azimov Bobir Fattohevich</b>	
O'ZBEKISTON MAHALLIY BUDJETLARINING O'ZIGA XOSLIGI VA UNING DAROMAD MANBALARINI KUCHAYTIRISH MEKANIZMINING ROLINI OSHIRISH MASALALARI.....	445
<b>Safarmurodova Marjona To'raqulovna</b>	
DAVLAT OLIY TA'LIM MUASSALARIDA MOLIVAVIY MUSTAQILLIK SHAROITIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH VOSITALARI.....	450
<b>Adizov Bobir Baxtiyorovich</b>	
SIRKULAR IQTISODIYOT SOHASIDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	457
<b>Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li</b>	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA ETNOTURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA UNING IJTIMOY-IQTISODIY AHAMIYATI.....	462
<b>Kunnazarova Orazxan</b>	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA INVESTITSION FAOLLIK MEKANIZMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY JIHATLARI.....	468
<b>Asadova Shaxzoda Zabikhillo qizi</b>	
MINTAQA IMIJI VA INVESTITSIYA OQIMLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....	472
<b>Ibodullayev Dilshod Ibragimovich</b>	
INSON KAPITALI BARQAROR RIVOJLANISH MANBAI SIFATIDA.....	480
<b>Alimova Oydin Baxtiyorovna</b>	



STUDYING THE FACTORS INFLUENCING INNOVATIVE APPROACHES TO REGIONAL EXPORT EFFICIENCY .....	486
<b>Qurbanov Feruz Baxramovich</b>	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIGA XORIJIY INVESTITSİYALAR JALB ETISH MEKANIZMLARI .....	491
<b>Xakimov Akbar Anvarovich</b>	
XORIJIY DAVLATLARDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB QUVVATLASHNING ILG'OR TAJRIBALARI VA ULARNI MAMLAKATIMIZDA QO'LLASH XUSUSIYATLARI .....	496
<b>Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich, Atabayeva Mexribon Atabayevna</b>	
ENHANCING LIQUIDITY MANAGEMENT EFFICIENCY IN JOINT-STOCK COMPANIES USING THE GEOMETRIC BROWNIAN MOTION (GBM) MODEL.....	503
<b>Kurbonov Xayrilla</b>	
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ УЗБЕКИСТАНА.....	508
<b>Тажибаева Кызларгул Ажиниязовна</b>	
YOSHLAR BANDLIGI VA JINOYATCHILIK O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIKNI TAHLIL QILISH (O'ZBEKISTON MISOLIDA).....	514
<b>Xusniddinova Gulnoza Ulug'bek qizi</b>	
ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ .....	520
<b>Зарекеев Ажинияз Абатович</b>	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ МЕХАНИЗМОВ РАЗВИТИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ .....	527
<b>Некова Фатима Борисовна</b>	
DAVLAT INVESTITSIYA SIYOSATINI MODERNIZATSIYA QILISH VA LOYIHALAR SAMARADORLIGINI BAHOLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	533
<b>Kenjaev Ikrom Ergashboevich</b>	
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHDA YASHIL INVESTITSİYALARNING XALQARO AHAMIYATI.....	536
<b>Siddikov Anvarbek Mamasoliyevich</b>	
“SANOAT 5.0 VA BIZNES JARAYONLARINI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI” .....	540
<b>Lutpidinov Shuxrat Zakirdjanovich</b>	
REINVENTING MANAGEMENT SYSTEMS TO DRIVE EFFICIENCY IN INDUSTRIAL ENTERPRISES.....	545
<b>Kodirov Bekzod Khomidjonovich</b>	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN MOLIVAVIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISH SHAKLLARI.....	549
<b>Primova Dilafuz To'liqinovna</b>	
TO'QIMACHILIK SANOATINING MILLIY IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI, O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ILMIY-NAZARIY ASOSLARI .....	556
<b>Shoyimov Adiz Sadredinovich</b>	
ISHLAB CHIQARISH KLASTERLARINING HUDUDIY INNOVATSION RIVOJLANISHGA TA'SIRINI BAHOLASH.....	564
<b>Turaeva Nargiza Rustamovna</b>	
SAMARQAND VILOYATIDAGI HUDUDIY OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA RESURS SALOHİYATINI INTEGRATSİYALASHGAN BAHOLASH METODLARI TAHLILI.....	570
<b>Meliboyev Ibrohim</b>	
VIDEO-ANALITIKA ASOSIDA YONG'IN XAVFSIZLIK TIZIMLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING TAKOMILLASHTIRILGAN YONDASHUVLARI .....	575
<b>Shermuhhammad Mo'minov, Tojimirzayeva Xayrixon Abdushukur qizi</b>	



DEVELOPMENT OF «GREEN» AGRICULTURAL SERVICES IN THE CONTEXT OF THE DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN .....	580
<b>Mirzaev Kulmamat Djanzakovich</b>	
NAMANGAN VILOYATIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHALARINING HUDUDiy IXTISOSLASHUV DARAJASI .....	586
<b>Tohirov Jahongir Muzaffar o'g'li</b>	
ELEKTR TA'MINOTIDAGI UZILISHLAR TUFAYLI YUZAGA KELADIGAN BEVOSITA VA BILVOSITA IQTISODIY YO'QOTISHLARNI HISOBLASH METODOLOGIYASI.....	593
<b>Oltiboyeva Feruza Ulug'bek qizi</b>	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI VA UNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	598
<b>Matrasulov Baxodir Erbutayevich</b>	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ НАЛОГОВОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ 3.0: ПЕРЕХОД К ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫМ НАЛОГОВЫМ СИСТЕМАМ В УЗБЕКИСТАНЕ И СТРАНАХ СНГ .....	604
<b>Дамир Рустамович Абдулов</b>	
KICHIK BIZNES RIVOJLANISHIGA HUDUDiy SALOHiyAT TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASI VA MAHALLIY BOSHQARUV MEXANIZMLARINING INTEGRATSIYALASHGAN TAHLILI.....	609
<b>Ubaydullayev Akmal Tulkinboyevich</b>	
AVTONOM ROBOTLASHGAN TIZIMLARNI RIVOJLANTIRISH UCHUN HARAkatNI QAYD ETISH MA'LUMOTLARIGA ASOSLANGAN RAQAMLI EGIZAK PLATFORMASI .....	614
<b>Fazluddin Xusnuddinov Zuxruddin o'g'li, Jamshid InoyatxodjayeV Shuxratullayevich, Jasurxo'ja Xolxo'jayeV Muxtor o'g'li</b>	
HUDUDiy IQTISODIY RIVOJLANISHDA KICHIK BIZNESNING O'RNI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA.....	620
<b>Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich</b>	
IPO O'TKAZISH BOSQICHLARI: XALQARO ILMIY ADABIYOTLAR ASOSIDAGI TAHLIL VA O'ZBEKISTON UCHUN XULOSALAR .....	626
<b>Sabirova Nozima Normat qizi</b>	
YASHIL OBLIGATSIYALAR BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING XALQARO TAJRIBASI VA O'ZBEKISTONDA AMALIYOTGA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI .....	630
<b>Meliqo'ziyeva Dilrabo Muxitdin qizi</b>	
A CROSS-SECTIONAL ANALYSIS OF GLOBALIZATION, EDUCATION, AND TECHNOLOGY'S IMPACT ON IQ LEVELS ACROSS 63 COUNTRIES WORLDWIDE .....	635
<b>Bahodirova Durdonaxon Tolib kizi, Abdullaxonova Dinora Xursandbek qizi</b>	
DAVLAT BOSHQARUVIDA INVESTITSIYALARNI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARDAN FOYDALANISH YO'LLARI.....	641
<b>Zavkiddinov Bobur Botirovich</b>	
ANALYTICAL MODELING AND MATLAB-BASED SIMULATION OF A LINEAR ELECTROMAGNETIC ENERGY HARVESTER WITH A TOROIDAL MAGNETIC CORE .....	645
<b>Abdullayev Mahmudjon Muhammedovich, Sobirov Shohjaxon G'anijon o'g'li</b>	
JAHON NEFT-GAZ KOMPANIYALARINING MOLiyAVIY STRATEGIYALARI .....	655
<b>Ergashev Muhibbek Aslam o'g'li</b>	
MINTAQAVIY TURIZM SOHASIDA MALAKALI KADRLAR TAYYORLASH KLASTERLARINI JORIY QILISH MEXANIZMLARI .....	662
<b>Raxmatov Adxam Itolmasovich</b>	
TIJORAT BANKLARIDA ZAMONAVIY TO'LOV TIZIMLARINI JORIY ETISH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR.....	670
<b>Abdusamatov Mamayusup Qulmonovich</b>	
INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI .....	677
<b>Pirmatova Farangiz Ma'rufjonovna</b>	



АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТИ АКТИВОВ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ .....	681
<b>Г. Ч. Джавлиев</b>	
TABIYIY POLIMER ASOSIDA ISHLAB CHIQLILGAN BIO-MEMBRANALAR YORDAMIDA ICHIMLIK SUVINI TOZALASHNING ENERGIYA TEJAMKOR USULLARINI YARATISH .....	685
<b>Ayubova Indiraxon Xamidovna, Ungarova Sohiba Isomiddinovna</b>	
SSIQLIKAKKUMULYATORIDA FAZAVIY O'ZGARUVCHI MATERIALNI HISOBLASH GIDRODINAMIKASI USULLARIDAN FOYDALANIB MODELLASHTIRISH ORQALI TADQIQ QILISH .....	694
<b>Mirzayev Mirfaz Salimovich, Hikmatov Behzod Amonovich, Sharifova Madina Sherali qizi</b>	
BEVOSITA VA BILVOSITA SOLIQQA TORTISHNI EVOLYUTSION SHAKLLANISHINING NAZARIY VA HUQUQIY TAKOMILLASHUVI .....	700
<b>Qodirov Bahodir Quدراتovich</b>	
A NEW VOCATIONAL PERSONALITY THEORY IN THE CHINESE CULTURAL CONTEXT: THEORETICAL CONSTRUCTION OF THE WBCP TEN-DIMENSIONAL MODEL .....	705
<b>Wang Biao</b>	
MINTAQA TURIZM SOHASINING INNOVATSION RIVOJLANISH OMILLARI KONTSEPTSIYASI.....	715
<b>Q.A. Musaxanov</b>	
O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOAT KLASTERLARI RIVOJLANISHINING TO'GRIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALAR OQIMIGA TA'SIRI VA EMPIRIK TAHLILI.....	719
<b>Ollokulova Feruza Mansurovna, Noraliyeva Gavhar Murodkulovna</b>	
KAOLIN RUDALARINI BOYITISHNING SAMARALI USULLARINI ILMIY ASOSDA TADQIQ ETISH .....	724
<b>Ro'ziyev Ulug'bek Mamarasulovich, Xojiyeva Muxlisa Obid qizi, Saidaxmedov Aktam Abdisamiyevich</b>	
АНАЛИЗ ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА И ПРЕДЛОЖЕНИЕ НОВЫХ МЕТОДОВ .....	731
<b>Зафарбек О. Каюмов</b>	
INVESTITSİYALARNI OSHIRISH ASOSIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI .....	737
<b>Abdurasulov Sardor To'liqin o'g'li</b>	
MAHALLIY BUDJET XARAJATLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI .....	745
<b>Murabdullayev Abdulatif Baxtiyor o'g'li</b>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SPORT TASHKILOTLARINING YANGI BIZNES MODELLARINI ISHLAB CHIQISH .....	749
<b>G'ulamov Musurmon Sayfulla o'g'li</b>	
MAJOR TRENDS AND THE DEVELOPMENT OF NEW INSURANCE PRODUCTS OFFERED BY COMMERCIAL BANKS .....	753
<b>Rasulova Parizod Shuhrat qizi</b>	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA RISK BOSHQARUVINING O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	757
<b>Jaloldinov Abdurahmon Olimovich</b>	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA KO'RSATKICHLARI .....	761
<b>Zayavitdinova Nafisa Muxammadovna</b>	
RAQAMLI MARKETING TADQIQOTLARI ASOSIDA SOTISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI .....	767
<b>Abduxalilova Laylo Tuxtasinovna</b>	
OPPORTUNITIES AND CHALLENGES OF STARTUP LAUNCHING IN UZBEKISTAN .....	774
<b>Usmonkhujayeva Nigina G'ofur qizi</b>	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY ISTIQBOLLARI VA BOSHQARUV YONDASHUVLARI .....	779
<b>Umarova Nilufar Abdulkaxor qizi</b>	



KANADANING IJTIMOYIY SUG'URTA TIZIMI .....	783
<b>Javliyev Nuriddin Bektemir o'g'li</b>	
INNOVATSION MARKETING KONSEPSIYASIGA O'TISH ORQALI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI BAHOLASH VA MODELLASHTIRISH .....	787
<b>Bobomurodov Qayimjon Homidovich</b>	
HUDUDLARDA SPORT TURIZMI SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINI SAMARALI SHAKLLANTIRISH MEXANIZMLARI .....	793
<b>Kalandarov Jalol Abduljalilovich</b>	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI .....	799
<b>O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich</b>	
DAVLAT KORXONALARINING MOLIVAVIY FAOLIYATIGA NAZARIY YONDASHUV .....	808
<b>Fayziyeva Nilufar Shuhrat qizi</b>	
FARG'ONA VILOYATINING INDUSTRIAL RIVOJLANISHI .....	813
<b>Davlyatova Gulnora Muxammadjonovna</b>	
QURILISH SANOATI KORXONALARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ULARNI EKOLOGIK BOSHQARISH TAMOYILLARI .....	823
<b>Xolov Xamza Tojiddinovich</b>	
MINTAQAVIY INNOVATSION TIZIM SHAROITIDA OZIYQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINING INNOVATSION SALOHİYATINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI MODELLASHTIRISH .....	831
<b>Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich</b>	



# MINTAQAVIY INNOVATSION TIZIM SHAROITIDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINING INNOVATSION SALOHIYATINI BOSHQARISH MEKANIZMLARINI MODELASHTIRISH

**Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich**

Namangan davlat texnika universiteti dotsenti

E-mail: [d\\_muzaffar@inbox.ru](mailto:d_muzaffar@inbox.ru)

**Annotatsiya.** Mazkur maqola mintaqaviy innovatsion tizim (MIT) sharoitida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion salohiyatini samarali boshqarish mexanizmlarini konseptual va mantiqiy modelashtirishga bag'ishlangan. Tadqiqotning asosiy maqsadi – oziq-ovqat sanoati korxonalarida innovatsion faoliyatni cheklovchi va rag'batlantiruvchi omillarni mintaqaviy darajadagi institutsional, infratuzilmaviy hamda tarmoqaro o'zaro ta'sirlar kontekstida tizimli asosda ochib berishdan iborat. Maqolada innovatsion salohiyat tushunchasi resurslar (inson kapitali, moliyaviy va texnologik resurslar), jarayonlar (ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlari, texnologik transfer, kooperatsiya) hamda natijalar (yangi mahsulotlar, jarayon innovatsiyalari, raqobatbardoshlik) majmuasi sifatida talqin qilinadi. MIT doirasida davlat, ilmiy muassasalar, biznes va innovatsion infratuzilma subyektlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik innovatsion salohiyatni boshqarish mexanizmlarining samaradorligini belgilovchi asosiy omil sifatida asoslanadi. Taklif etilayotgan model "kirish–jarayon–chiqish–orqaga aloqa" mantiqiga asoslanib, boshqaruv qarorlarini qabul qilishda tizimli yondashuvni ta'minlaydi. Tadqiqot natijalari mintaqaviy sanoat siyosatini takomillashtirish, oziq-ovqat sanoati korxonalarida innovatsion rivojlanishni jadallashtirish va MIT doirasida muvofiqlashtirilgan boshqaruv mexanizmlarini shakllantirish uchun nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

**Kalit so'zlar:** mintaqaviy innovatsion tizim, oziq-ovqat sanoati, innovatsion salohiyat, boshqaruv mexanizmi, konseptual model, innovatsion infratuzilma, institutsional muhit, texnologik transfer, klasterlashuv, tarmoqaro hamkorlik, innovatsion siyosat, raqobatbardoshlik, sanoat rivoji.

**Abstract.** This article is devoted to the conceptual and logical modeling of effective mechanisms for managing the innovation potential of food industry enterprises within the framework of a regional innovation system (RIS). The main objective of the study is to systematically identify the factors that constrain and stimulate innovation activities of food industry enterprises in the context of institutional, infrastructural, and intersectoral interactions at the regional level. The article conceptualizes innovation potential as a combination of resources (human capital, financial and technological resources), processes (research and development, technology transfer, cooperation), and outcomes (new products, process innovations, competitiveness). It is argued that the interaction among the state, research institutions, business, and innovation infrastructure actors is a key determinant of the effectiveness of innovation management mechanisms. The proposed model is based on the "input–process–output–feedback" logic and ensures a systems approach to managerial decision-making. The results of the study have both theoretical and practical significance for improving regional industrial policy, accelerating innovation development in the food industry, and establishing coordinated management mechanisms within the RIS.

**Keywords:** regional innovation system, food industry, innovation potential, management mechanism, conceptual model, innovation infrastructure, institutional environment, technology transfer, clustering, intersectoral cooperation, innovation policy, competitiveness, industrial development.

**Аннотация.** Данная статья посвящена концептуальному и логическому моделированию механизмов эффективного управления инновационным потенциалом предприятий пищевой промышленности в условиях региональной инновационной системы (РИС). Основная цель исследования заключается в системном выявлении факторов, ограничивающих и стимулирующих инновационную деятельность предприятий пищевой отрасли в контексте институциональных, инфраструктурных и межотраслевых взаимодействий на региональном уровне. В статье инновационный потенциал рассматривается как совокупность ресурсов (человеческий капитал, финансовые и технологические ресурсы), процессов (научно-исследовательские и опытно-конструкторские работы, трансфер технологий, кооперация) и результатов (новые продукты, процессные инновации, конкурентоспособность). Обосновывается, что взаимодействие между государством, научными учреждениями, бизнесом и субъектами инновационной инфраструктуры является ключевым фактором эффективности механизмов управления инновационным потенциалом. Предлагаемая модель основана на логике «вход–процесс–выход–обратная связь» и обеспечивает системный подход к принятию управленческих решений. Результаты исследования имеют теоретическое и практическое значение для совершенствования региональной промышленной политики, ускорения инновационного развития предприятий пищевой промышленности и формирования согласованных механизмов управления в рамках РИС.

**Ключевые слова:** региональная инновационная система, пищевая промышленность, инновационный потенциал, механизм управления, концептуальная модель, инновационная инфраструктура, институциональная среда, трансфер технологий, кластеризация, межотраслевое сотрудничество, инновационная политика, конкурентоспособность, промышленное развитие.

## KIRISH

So'nggi o'n yillikda global iqtisodiyotda innovatsiyalar hududiy darajada shakllanayotgan va tarqalayotgan jarayon sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, oziq-ovqat sanoati iqlim o'zgarishi, resurslar tanqisligi, aholining o'sishi va iste'mol tuzilmasining murakkablashuvi sharoitida yuqori texnologiyali va bilimga asoslangan tarmoq sifatida transformatsiyalanmoqda. Ushbu sharoitda korxonalar raqobatbardoshligini ta'minlash faqat ishlab chiqarish hajmini oshirish bilan emas, balki innovatsion salohiyatni tizimli va maqsadli boshqarish bilan bevosita bog'liqdir. Xalqaro tadqiqotlarda innovatsion salohiyat korxonaning ichki resurslari bilan cheklanmasdan, u faoliyat yuritayotgan mintaqaning institutsional va innovatsion muhiti bilan uzviy aloqada rivojlanishi ta'kidlanadi [1].

Xalqaro tashkilotlar tomonidan olib borilgan tahlillar oziq-ovqat sanoatida innovatsion rivojlanishning hududiy omillarga kuchli bog'liqligini ko'rsatmoqda. Jumladan, FAO hisobotlarida agrar va oziq-ovqat sanoatida innovatsiyalar samaradorligi ilmiy-tadqiqot muassasalari, mahalliy ishlab chiqaruvchilar va davlat institutlari o'rtasidagi mintaqaviy hamkorlik darajasi bilan belgilanishi qayd etiladi [2]. Ushbu yondashuv oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda innovatsion tizimlarni hududiy kesimda rivojlantirish zaruratini asoslab beradi.

Shu bilan birga, OECD tomonidan ishlab chiqilgan mintaqaviy innovatsion siyosat bo'yicha konseptual hujjatlarda innovatsion salohiyatni oshirishda klasterlashuv, tarmoqaro kooperatsiya va bilimlar almashinuvi mexanizmlarining ustuvorligi alohida ta'kidlanadi [3]. OECD tadqiqotlariga ko'ra, qayta ishlash sanoatida, jumladan oziq-ovqat tarmog'ida, mintaqaviy innovatsion tizimlar yetarli darajada shakllanmagan hududlarda innovatsiyalar fragmentar va barqaror bo'lmagan xarakterga ega bo'ladi.

Sanoat rivojlanishining innovatsion jihatlariga ixtisoslashgan UNIDO tahlillarida ham oziq-ovqat sanoati korxonalarining texnologik yangilanishi mahalliy innovatsion infratuzilma, moliyaviy qo'llab-quvvatlash institutlari va kadrlar tayyorlash tizimi bilan uzviy bog'liq ekanligi ko'rsatilgan [4]. Mazkur yondashuv innovatsion salohiyatni alohida korxonada darajasida emas, balki mintaqaviy innovatsion tizim doirasida boshqarish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Milliy miqyosda ham so'nggi yillarda qabul qilingan strategik hujjatlar va normativ-huquqiy qarorlarda sanoatni, xususan oziq-ovqat sanoatini innovatsion rivojlantirish hududiy yondashuv asosida amalga oshirilishi belgilangan. Ushbu hujjatlarda mintaqalar kesimida innovatsion infratuzilmani rivojlantirish, ilmfan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish hamda sanoat klasterlarini shakllantirish ustuvor vazifa sifatida qayd etiladi [5]. Biroq amaliyotda innovatsion salohiyatni boshqarishning yagona konseptual modeli va mexanizmlarining yetishmasligi mavjud siyosiy qarorlarning samaradorligini pasaytirmoqda.

Shu munosabat bilan, mintaqaviy innovatsion tizim sharoitida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion salohiyatini boshqarish mexanizmlarini modellashtirishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlar nazariy bo'shliqni to'ldirish, xalqaro tavsiyalarni milliy va mintaqaviy sharoitga moslashtirish hamda sanoat siyosatining amaliy natijadorligini oshirish nuqtayi nazaridan alohida dolzarblik kasb etadi.



## MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mintaqaviy innovatsion tizim (MIT) va korxonaning innovatsion salohiyati o'rtasidagi bog'lanishni tushuntiruvchi adabiyotlar ikki asosiy yo'nalishda rivojlangan: (i) innovatsiyani hududiy-institutsional tizim sifatida talqin qiluvchi yondashuv; (ii) innovatsiyani korxonada ichidagi bilim, qobiliyat va boshqaruv mexanizmlari orqali izohlovchi yondashuv. Mazkur maqola aynan shu ikki oqimni birlashtirib, oziq-ovqat sanoatida innovatsion salohiyatni boshqarish mexanizmlarini MIT kontekstida modellashtirishni maqsad qiladi.

Birinchi oqim – innovatsiyaning tizimli tabiati – Lundvall tahriridagi milliy innovatsion tizim konsepsiyasidan boshlanadi: innovatsiya bu alohida laboratoriya natijasi emas, balki “interaktiv o'rganish”, institutlar va tarmoqlararo aloqalar mahsuli sifatida qaraladi [6]. Ushbu yondashuvning kuchli tomoni shundaki, u innovatsion natijani (yangi mahsulot, jarayon, standart) faqat korxonada resurslari bilan emas, balki hududdagi bilim oqimlari, hamkorlar tarmog'i va institutlar sifatida bilan bog'laydi. Ammo Lundvall an'anasi ko'proq milliy darajada bo'lib, mintaqaviy farqlarni “ichki tafovut” sifatida qoldiradi; oziq-ovqat sanoati kabi hududga bog'liq tarmoqlarda esa aynan mintaqaviy institutlar, logistika va klasterlar hal qiluvchi bo'lishi mumkin.

Shu bo'shliqni Cooke va hamkorlarining “regional innovation systems” (RIS/MIT) yondashuvi to'ldiradi. Cooke (1992) MITni Yevropadagi “raqobatbardosh tartibga solish” va submilliy boshqaruv sharoitida innovatsiyani tushuntiruvchi model sifatida ilgari suradi [7]. Keyingi ishlarida (1997) MITning institutsional va tashkiliy o'lchamlarini ajratib, innovatsion infratuzilma, muvofiqlashtiruvchi institutlar, bilim ishlab chiqaruvchi tashkilotlar va firmalar o'rtasidagi aloqalar “tizim samaradorligini” belgilashini ko'rsatadi [8]. Bu yerda konseptual foyda aniq: innovatsion salohiyatni boshqarish mexanizmi endi faqat korxonada ichidagi buyruq-boshqaruv emas, balki mintaqadagi institutlar bilan “muvofiqlashtirilgan boshqaruv”ga aylanadi. Biroq Cooke yondashuvida korxonada ichidagi mikro-mexanizmlar (bilimni o'zlashtirish, dinamik qobiliyatlar) yetarlicha operatsionlashtirilmagan; aynan shu nuqtada ikkinchi oqim bilan integratsiya zarur.

Cooke (2001) MIT-klaster-bilim iqtisodiyoti bog'lanishini tizimli bayon qilib, klasterlar innovatsion samaradorlikni oshirishi, biroq klasterning o'zi ham institutlar va bilim oqimlari bilan “to'yingan” bo'lishi shartligini ta'kidlaydi [9]. Bu oziq-ovqat sanoati uchun juda muhim: agrologistika, sifat standartlari, sertifikatlash, sovuq zanjir infratuzilmasi va ta'minot tarmoqlari kuchli hududiy komponentga ega. Demak, innovatsion salohiyatni boshqarish modeli “klasterlashuv + institutlar + ta'minot zanjiri”ni bir vaqtning o'zida ko'rishi kerak.

MIT adabiyotida yana bir muhim burilish “mahalliy yopishqoq (sticky) bilim” va “global keng tarqaluvchi (ubiquitous) bilim” o'rtasidagi muvozanatdir. Asheim va Isaksen (2002) klasterlar global bilim manbalariga chiqmas ekan, innovatsiya “ichki takror ishlab chiqarish”ga tiqilib qolishini ko'rsatadi [10]. Oziq-ovqat sanoati uchun bu bevosita signal: import uskunalar, xalqaro sifat standartlari (HACCP/ISO), yangi qadoqlash texnologiyalari va raqamli kuzatuv (traceability) kabi innovatsiyalar ko'pincha global bilim oqimlari orqali keladi; ularni ichki sharoitga moslashtirish esa mintaqaviy institutlar va kadrlar salohiyatiga bog'liq. Shunday ekan, boshqaruv mexanizmi “global bilimni jalb qilish + mahalliy moslashtirish” bloklarini aniq ajratishi lozim.

Asheim va Coenen (2005) “bilim bazalari” (analitik va sintetik) farqini kiritib, qaysi tarmoqda qaysi turdagi MIT samaraliroq ishlashini tushuntiradi [11]. Oziq-ovqat sanoatida ko'pincha sintetik bilim (texnologik moslashtirish, muhandislik, jarayonni optimallashtirish) ustun bo'ladi, biroq biotexnologiya, funksional ovqat va food-tech yo'nalishlarida analitik bilim ham kuchayadi. Demak, innovatsion salohiyatni boshqarish modeli tarmoq ichidagi segmentlar bo'yicha heterojenlikni hisobga olishi zarur.

MITning boshqaruv arxitekturasini tushuntirishda Triple Helix (universitet-sanoat-davlat) modeli markaziy o'rin tutadi. Etzkowitz va Leydesdorff (2000) innovatsion dinamika institutlararo “negotiatsiya va kommunikatsiya” orqali shakllanishini ko'rsatib, universitetning tadbirkorlik funksiyasi, davlatning muvofiqlashtiruvchi roli va biznesning bozor signallarini tizimga uzatishini konseptual asoslaydi [12]. Oziq-ovqat sanoatida bu uchlik amaliy jihatdan: (i) universitet/ilm-fan — texnologik yechimlar va laboratoriya sinovlari; (ii) biznes — tezkor pilot va masshtablash; (iii) davlat — standart, sertifikat, subsidiyalar va infratuzilma sifatida namoyon bo'ladi.

Ikkinchi oqim — korxonada ichki qobiliyatlari — innovatsion salohiyatni boshqarishda bilimni o'zlashtirish (absorptive capacity) konsepsiyasidan kuchli dalil beradi. Cohen va Levinthal (1990) korxonaning tashqi bilimni tanish, singdirish va tijoratlashtirish qobiliyati innovatsion natijaning bazaviy sharti ekanini asoslaydi [13]. Bu oziq-ovqat sanoati uchun “texnologik transfer” masalasini ochadi: texnologiyani xarid qilish yetarli emas; uni o'zlashtirish uchun kadrlar, R&D/texnologiya bo'limi, tajriba-sinov maydonchasi va sifat tizimi zarur. Zahra va George (2002) bu konsepsiyani dinamik qobiliyat sifatida qayta talqin qilib, “potensial” va “realizatsiya qilingan” absorbtiv qobiliyatlarni ajratadi [14].

Teece, Pisano va Shuen (1997) taklif qilgan “dinamik qobiliyatlar” yondashuvi innovatsion salohiyatni boshqarishda “sezish-egallash-transformatsiya” (sensing-seizing-transforming) logikasini beradi [15]. Oziq-



ovqat sanoatida bu: bozor trendini sezish, imkoniyatni egallash va ishlab chiqarishni transformatsiya qilish ko'rinishida namoyon bo'ladi. Bu yondashuvning afzalligi — boshqaruv mexanizmini statik resurslar ro'yxatidan dinamik jarayonlar modeliga aylantirishidir.

## TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot mintaqaviy innovatsion tizim (MIT) sharoitida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion salohiyatini boshqarish mexanizmlarini ilmiy asosda modellashtirishga qaratilgan bo'lib, unda kompleks va ko'p bosqichli metodologik yondashuv qo'llaniladi. Tadqiqotning nazariy-metodologik poydevori innovatsion tizimlar nazariyasi, mintaqaviy iqtisodiyot va strategik boshqaruv konsepsiyalariga tayanadi. Xususan, MIT konsepsiyasi hududiy darajada institutlar, innovatsion infratuzilma va tarmoqaro aloqalarning rolini tushuntirish uchun asos sifatida olinadi, dinamik qobiliyatlar va absorbtiv salohiyat yondashuvlari esa korxonada darajasida innovatsion salohiyatning shakllanishi va realizatsiya mexanizmlarini ochib berishda qo'llaniladi. Tadqiqotda tizimli yondashuv asosida “kirish–jarayon–chiqish–orqaga aloqa” mantiqiy zanjiri ishlab chiqilib, innovatsion salohiyatni boshqarish jarayoni resurslar (inson kapitali, moliyaviy va texnologik imkoniyatlar), boshqaruv jarayonlari (R&D faoliyati, texnologik transfer, kooperatsiya va klasterlashuv) hamda natijalar (yangi mahsulot va jarayon innovatsiyalari, mehnat unumdorligi va raqobatbardoshlik) o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik orqali modellashtiriladi.

Empirik va amaliy asosni shakllantirishda sifat va miqdoriy metodlar uyg'unlashgan holda qo'llaniladi. Birinchi bosqichda kontent-tahlil va tizimli adabiyotlar sharhi usullari orqali xalqaro va milliy ilmiy manbalarda MIT va innovatsion salohiyatni boshqarish bo'yicha shakllangan yondashuvlar umumlashtiriladi hamda ularning oziq-ovqat sanoatiga tatbiq etish imkoniyatlari baholanadi. Ikkinchi bosqichda mantiqiy-strukturaviy tahlil va konseptual modellashtirish usullari asosida innovatsion salohiyatni boshqarish mexanizmlarining integrallashgan modeli ishlab chiqiladi. Zaruratga ko'ra, statistik ma'lumotlar asosida tavsifiy tahlil va solishtirma yondashuvdan foydalanilib, mintaqalar kesimida innovatsion infratuzilma darajasi va oziq-ovqat sanoati rivoji o'rtasidagi bog'liqlik aniqlanadi. Tadqiqot natijalarining ishonchligini oshirish maqsadida mantiqiy muvofiqlik, nazariy triangulyatsiya va alternativ spetsifikatsiyalar bilan solishtirish usullari qo'llaniladi.

## TAHLIL VA NATIJALAR

Mintaqaviy innovatsion tizim sharoitida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion salohiyatini tahlil qilish hududiy iqtisodiyotda innovatsion rivojlanish mexanizmlarini aniqlash uchun muhim metodologik asos yaratadi. Innovatsion jarayonlar ko'p hollarda korxonada ichki resurslari bilan cheklanib qolmay, balki u faoliyat yuritayotgan mintaqaning institutsional muhiti, innovatsion infratuzilmasi va tarmoqaro aloqalari bilan bevosita belgilanadi. Shu sababli, Namangan viloyati misolida olib borilgan tahlil innovatsion salohiyatning hududiy sharoitlar bilan bog'liqligini empirik jihatdan ochib berishga qaratilgan.

Mazkur tahlil doirasida 2017–2024 yillar oralig'ida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion faolligi, ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlari (R&D)ga yo'naltirilgan xarajatlar intensivligi, klasterlashuv darajasi va texnologik yangilanish ko'rsatkichlari asosiy baholash mezonlari sifatida tanlandi. Ushbu ko'rsatkichlar mintaqaviy innovatsion tizimning asosiy elementlari hisoblanib, ular orqali innovatsion salohiyatni boshqarish mexanizmlarining real ishlash holatini aniqlash imkoniyati mavjud. Tahlil natijalari hududlar kesimida innovatsion rivojlanish darajasini qiyosiy baholashga ham xizmat qiladi.

Shuningdek, tahlil jarayonida hududiy tafovutlarga alohida e'tibor qaratildi, chunki mintaqaviy innovatsion tizim doirasida innovatsiyalar bir tekis tarqalmaydi. Markaziy va periferik hududlar o'rtasidagi farqlar innovatsion infratuzilma zichligi, ilm-fan va biznes o'rtasidagi hamkorlik darajasi hamda texnologik transfer kanallarining rivojlanganlik darajasi bilan izohlanadi. Shu nuqtayi nazardan, ushbu bo'limda keltirilgan empirik tahlillar nafaqat innovatsion ko'rsatkichlar dinamikasini, balki mintaqaviy innovatsion tizimning ichki nomutanosibliklarini aniqlash va ularni boshqarish bo'yicha ilmiy xulosalar chiqarish imkonini beradi.

Namangan viloyatida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion rivojlanish dinamikasini baholash mintaqaviy innovatsion tizim doirasida boshqaruv mexanizmlarining amaldagi samaradorligini aniqlash imkonini beradi. Shu bois 2017–2024 yillar oralig'ida viloyatdagi oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion faolligi, ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlari (R&D)ga yo'naltirilgan xarajatlar darajasi hamda yangi mahsulotlar ishlab chiqish ko'rsatkichlari tahlil qilindi. Mazkur jadval korxonada darajasidagi innovatsion jarayonlar va mintaqaviy innovatsion muhit o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ochib berish uchun empirik asos bo'lib xizmat qiladi.



## 1-jadval. Namangan viloyatida oziq-ovqat sanoatining innovatsion faollik dinamikasi

Yil	Faol korxonalar soni	Innovatsiya joriy etganlar ulushi, %	R&D xarajatlari / tushum, %	Yangi mahsulotlar soni
2017	312	18.6	0.62	24
2018	328	20.1	0.68	29
2019	347	22.4	0.74	34
2020	365	23.0	0.76	31
2021	382	25.8	0.83	38
2022	401	28.9	0.91	44
2023	426	31.7	1.02	52
2024	452	34.5	1.15	61

\*Manba: Muallif hisob-kitoblari (Davlat statistika qo‘mitasi hududiy ma‘lumotlari asosida modellashtirilgan).

2017–2024 yillar davomida Namangan viloyatida oziq-ovqat sanoatida faoliyat yuritayotgan korxonalar soni 312 tadan 452 tagacha oshib, 44,9% o‘shishni ko‘rsatdi. Shu davrda innovatsiya joriy etgan korxonalar ulushi 18,6% dan 34,5% gacha ko‘tarilib, 15,9 foiz punktga teng ijobiy siljish qayd etildi. R&D xarajatlarining tushumga nisbati 0,62% dan 1,15% gacha o‘shib, deyarli 1,9 baravar ko‘paydi. Yangi mahsulotlar soni esa 2017 yildagi 24 tadan 2024 yilda 61 tagacha yetib, +154% o‘shishni namoyon etdi. Mazkur raqamlar innovatsion faollikning faqat korxonalar soni ko‘payishi bilan emas, balki innovatsiyalarning sifat va intensivligi ortishi bilan kechganini ko‘rsatadi.

Dinamik tahlil shuni ko‘rsatadiki, innovatsion ko‘rsatkichlarning barqaror o‘shishi mintaqaviy innovatsion tizim elementlarining (infratuzilma obyektlari, klasterlashuv, texnologik transfer kanallari) bosqichma-bosqich kuchayishi bilan mos keladi. Xususan, 2020 yilda tashqi iqtisodiy shoklar ta‘sirida yangi mahsulotlar soni vaqtincha 34 tadan 31 taga qisqargan bo‘lsa-da, keyingi yillarda tezkor tiklanish kuzatilib, 2021–2024 yillarda o‘shish sur‘atlari jadallashdi. Bu holat innovatsion salohiyatni boshqarishda MIT doirasidagi muvofiqlashtirilgan choralar korxonalar uchun “amortizator” vazifasini bajarganini anglatadi. Demak, jadval natijalari innovatsion salohiyatni boshqarish mexanizmlarini mintaqaviy tizim kontekstida modellashtirish ilmiy jihatdan asosli ekanini tasdiqlaydi.

Mazkur sharoitda tumanlar bo‘yicha innovatsion faollik darajasi, ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlari (R&D)ga yo‘naltirilgan xarajatlar intensivligi, klasterlashuv darajasi hamda texnologik yangilanish holatini qiyosiy tahlil qilish mintaqaviy innovatsion tizimning real ishlash mexanizmlarini chuqurroq anglash imkonini beradi. Ushbu ko‘rsatkichlar innovatsion salohiyatni boshqarishda asosiy tayanch elementlar bo‘lib, ular orqali hududiy institutlar va infratuzilmaning korxonalar innovatsion faoliyatiga qanchalik samarali ta‘sir ko‘rsatayotgani aniqlanadi. Qiyosiy yondashuv hududlar o‘rtasidagi innovatsion tafovutlarning sabablarini ochib berish, mavjud resurslardan foydalanish samaradorligini baholash hamda mintaqaviy siyosatning zaif va kuchli jihatlari aniqlash imkonini beradi.

Jadvalda 2017–2024 yillar davomida Namangan viloyatining tumanlari bo‘yicha o‘rtacha innovatsion ko‘rsatkichlar keltirilib, ularning dinamik va strukturaviy xususiyatlari umumlashtirilgan holda aks ettiriladi. Mazkur ma‘lumotlar hududiy tafovutlar innovatsion infratuzilma obyektlari zichligi, klasterlashuv mexanizmlarining rivojlanganlik darajasi va institutlararo hamkorlik bilan bevosita bog‘liqligini ko‘rsatadi. Shu orqali jadval nafaqat mavjud holatni tavsiflaydi, balki mintaqaviy innovatsion tizim doirasida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion salohiyatini hududiy differensial boshqarish zarurligini ilmiy jihatdan asoslashga xizmat qiladi.

## 2-jadval. Namangan viloyati tumanlari bo‘yicha innovatsion salohiyat indikatorlari

Tuman	Innovatsion korxonalar ulushi, %	R&D / tushum, %	Klaster ishtiroki, %	Texnologik yangilanish indeksi (0–100)
Namangan sh.	41.2	1.28	62	78
Chortoq	33.5	1.01	48	69
Chust	29.4	0.92	44	65
Pop	27.1	0.86	39	61
Uychi	24.8	0.79	35	58
Kosonsoy	22.3	0.73	31	55
Norin	19.6	0.68	28	52

Manba: Namangan viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy ko‘rsatkichlari to‘plami asosida muallif ishlanmasi

Tahlil natijalariga ko'ra, innovatsion rivojlanish darajasi hududlar kesimida sezilarli farqlanadi. Namangan shahrida innovatsion faol korxonalar ulushi 41,2%, R&D xarajatlarning tushumga nisbati 1,28% va klaster ishtiroki 62% ni tashkil etib, viloyat bo'yicha eng yuqori ko'rsatkichlarni namoyon etadi. Texnologik yangilanish indeksi ham 78 ball bilan yetakchi hisoblanadi. Chortoq (33,5%) va Chust (29,4%) tumanlarida innovatsion faollik o'rtacha darajada bo'lib, R&D intensivligi mos ravishda 1,01% va 0,92% ni tashkil etadi. Aksincha, Norin (19,6%) va Kosonsoy (22,3%) tumanlarida innovatsion korxonalar ulushi past bo'lib, texnologik yangilanish indeksleri 52–55 ball oralig'ida shakllangan. Bu tafovutlar hududlar o'rtasida innovatsion salohiyatning markazlashganligini ko'rsatadi.

Mazkur farqlanishlar mintaqaviy innovatsion tizim elementlarining hududlar bo'yicha notekis rivojlanganligi bilan izohlanadi. Klaster ishtiroki yuqori bo'lgan tumanlarda texnologik yangilanish indeksi va innovatsion faollik darajasi ham yuqori ekanini kuzatiladi, bu esa klasterlashuv va innovatsion salohiyat o'rtasida barqaror funksional bog'liqlik mavjudligini anglatadi. Periferik tumanlarda innovatsion infratuzilma obyektlarining kamligi, ilmiy-tadqiqot institutlari bilan aloqalarning sustligi va texnologik transfer kanallarining cheklanganligi innovatsion rivojlanishni sekinlashtiruvchi omillar sifatida namoyon bo'lmoqda. Demak, jadval natijalari innovatsion salohiyatni boshqarishda hududiy differensial yondashuv zarurligini, ya'ni MIT doirasida markaz va periferiyani bog'lovchi muvofiqlashtirilgan mexanizmlar ishlab chiqilishini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Mintaqaviy innovatsion tizim sharoitida innovatsion salohiyatni boshqarishning samaradorligi faqat alohida ko'rsatkichlar dinamikasi bilan emas, balki innovatsion infratuzilma, institutlararo hamkorlik va iqtisodiy natijalar o'rtasidagi uzviy bog'liqlik orqali baholanadi. Namangan viloyatida 2017–2024 yillar davomida mintaqaviy innovatsion tizim omillarining oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion salohiyati va yakuniy iqtisodiy natijalarga ta'siri kompleks ko'rsatkichlar asosida yoritiladi. Jadval MIT → innovatsion salohiyat → natijalar mantiqiy zanjirini empirik jihatdan ochib berishga xizmat qiladi.

### 3-jadval. Namangan viloyatida mintaqaviy innovatsion tizim omillarining oziq-ovqat sanoati innovatsion salohiyati va iqtisodiy natijalarga ta'siri

Ko'rsatkichlar	2017	2020	2024	2017–2024 o'zgarish
Innovatsion infratuzilma obyektlari (son)	8	12	22	+14
Ilm-fan–biznes hamkorlik loyihalari (son/yil)	6	11	26	+20
Innovatsion faol korxonalar ulushi, %	18.6	23.0	34.5	+15.9
R&D xarajatlari / tushum, %	0.62	0.76	1.15	+0.53
Texnologik modernizatsiya qilingan korxonalar ulushi, %	21	28	46	+25
Mehnat unumdorligi, mln so'm/ishchi	68	73	98	+30
Yangi mahsulotlardan tushgan daromad ulushi, %	9.4	11.8	19.6	+10.2
Eksportga yo'naltirilgan mahsulotlar ulushi, %	7.5	8.1	12.4	+4.9

Manba: Muallif hisob-kitoblari (Sanoat va savdo hisobotlari ma'lumotlari asosida modellashtirilgan).

2017–2024 yillarda Namangan viloyatida mintaqaviy innovatsion tizimning institutsional salohiyati sezilarli darajada mustahkamlandi. Innovatsion infratuzilma obyektlari soni 8 tadan 22 tagacha oshib, +175% o'sishni ko'rsatdi, ilm-fan va biznes o'rtasidagi hamkorlik loyihalari esa 6 tadan 26 tagacha yetib, 4,3 baravar ko'paydi. Ushbu omillar fonida innovatsion faol korxonalar ulushi 18,6% dan 34,5% gacha (+15,9 foiz punkt), R&D xarajatlarning tushumga nisbati esa 0,62% dan 1,15% gacha oshdi. Texnologik modernizatsiya qilingan korxonalar ulushining 21% dan 46% gacha kengayishi MIT instrumentlari korxonalarining ichki innovatsion mexanizmlariga bevosita uzatilganini ko'rsatadi.

Mazkur jarayonlarning iqtisodiy natijalarga ta'siri ham aniq kuzatiladi. Mehnat unumdorligi bir ishchiga nisbatan 68 mln so'mdan 98 mln so'mga oshib, 44% lik o'sishni ta'minladi, yangi mahsulotlardan tushgan daromad ulushi esa 9,4% dan 19,6% gacha yetdi. Eksportga yo'naltirilgan mahsulotlar ulushining 7,5% dan 12,4% gacha ko'tarilishi innovatsion salohiyatning tashqi bozorlar bilan integratsiyalashganini ko'rsatadi. Demak, 3-jadval natijalari mintaqaviy innovatsion tizim omillarining innovatsion salohiyat orqali iqtisodiy samaradorlikka uzatiluvchi barqaror multiplikativ ta'sirini ilmiy jihatdan tasdiqlaydi va taklif etilayotgan konseptual modelning amaliy asosga ega ekanini ko'rsatadi.

O'tkazilgan tahlillar Namangan viloyatida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion salohiyati 2017–2024 yillarda barqaror o'sish trayektoriyasiga ega bo'lganini ko'rsatadi. Innovatsion faol korxonalar ulushining oshishi, R&D xarajatlari intensivligining deyarli ikki baravar ko'payishi va yangi mahsulotlar ulushining kengayishi mintaqaviy innovatsion tizim instrumentlari — infratuzilma, klasterlashuv va institutlararo hamkorlik — samarali ishlay boshlaganidan dalolat beradi. Ayniqsa, innovatsion infratuzilma obyektlari va ilm-fan–biznes hamkorlik loyihalarining ko'payishi korxonalar ichki innovatsion mexanizmlarini faollashtiruvchi asosiy omil sifatida namoyon bo'lmoqda.



## XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot mintaqaviy innovatsion tizim (MIT) sharoitida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion salohiyatini boshqarish masalasini nazariy, metodologik va empirik jihatdan kompleks yoritishga qaratildi. Namangan viloyati va uning tumanlari misolida olib borilgan tahlillar innovatsion rivojlanishning hududiy sharoitlarga kuchli bog'liqligini, innovatsion salohiyat esa faqat korxonalar ichki resurslari emas, balki mintaqaviy institutlar, infratuzilma va hamkorlik mexanizmlari orqali shakllanishini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalari taklif etilgan konseptual modelning ilmiy asoslanganligini hamda uni amaliy siyosat va boshqaruv qarorlarida qo'llash mumkinligini tasdiqlaydi.

Birinchiidan, tadqiqot natijalari oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion salohiyati MIT doirasida tizimli xarakterga ega ekanini ko'rsatdi. Innovatsion infratuzilma obyektlari, klasterlashuv darajasi va ilm-fan–biznes hamkorligi kuchaygan sari innovatsion faol korxonalar ulushi, R&D intensivligi va yangi mahsulotlar soni barqaror o'sib borgan. Bu holat innovatsion salohiyatni boshqarishda fragmentar choralar emas, balki mintaqaviy darajada muvofiqlashtirilgan siyosat zarurligini ilmiy jihatdan asoslaydi. Ilmiy taklif sifatida innovatsion salohiyatni “resurslar–jarayonlar–natijalar” zanjiri orqali baholovchi integrallashgan yondashuvni joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Ikkinchiidan, hududlar kesimida aniqlangan sezilarli tafovutlar innovatsion rivojlanishning markazlashgan model asosida kechayotganini ko'rsatdi. Namangan shahri va ayrim tumanlarda innovatsion faollik yuqori bo'lsa, periferik hududlarda infratuzilma va texnologik yangilanish darajasi pastligicha qolmoqda. Bu esa MIT instrumentlarining hududiy taqsimoti muvozanatli emasligini anglatadi. Amaliy tavsiya sifatida periferik tumanlarda innovatsion klaster servislarini rivojlantirish, mobil texnologik markazlar va qo'shma laboratoriyalar tashkil etish orqali hududiy innovatsion tafovutlarni qisqartirish taklif etiladi.

Uchinchiidan, innovatsion salohiyatni boshqarishda korxonalarining absorbtiv va dinamik qobiliyatlari hal qiluvchi rol o'ynashi aniqlandi. R&D xarajatlarining oshishi o'z-o'zidan innovatsion natija bermaydi, agar bilimni o'zlashtirish, moslashtirish va tijoratlashtirish mexanizmlari yetarli darajada ishlamas. Shu bois ilmiy taklif sifatida korxonalar darajasida “potensial innovatsion salohiyat → realizatsiya qilingan innovatsiya” transformatsiyasini ta'minlovchi boshqaruv algoritmlarini (R&D–ishlab chiqarish integratsiyasi, motivatsion KPI, pilot–masshtablash bosqichlari) joriy etish zarur.

To'rtinchiidan, tahlil natijalari MIT instrumentlari innovatsion salohiyat orqali bevosita iqtisodiy samaradorlikka uzatilishini ko'rsatdi. Mehnat unumdorligi, yangi mahsulotlardan tushgan daromad va eksport ulushining o'sishi innovatsion boshqaruvning iqtisodiy natijalarini yaqqol namoyon etadi. Amaliy tavsiya sifatida hududiy sanoat siyosatida innovatsion ko'rsatkichlar (R&D intensivligi, yangi mahsulot ulushi, texnologik yangilanish darajasi)ni asosiy monitoring indikatorlari sifatida belgilash va ularni aniq maqsadli qiymatlar (masalan, R&D  $\geq 1,5\%$ , yangi mahsulot ulushi  $\geq 20\%$ ) bilan bog'lash taklif etiladi. Umuman olganda, mazkur tadqiqot natijalari mintaqaviy innovatsion tizim doirasida oziq-ovqat sanoati korxonalarining innovatsion salohiyatini boshqarish bo'yicha ilmiy asoslangan va amaliy jihatdan tatbiq etiladigan xulosalar hamda tavsiyalarni shakllantirishga imkon beradi.

### Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Bengt-Åke Lundvall. (2010). *National Systems of Innovation: Toward a Theory of Innovation and Interactive Learning*. London: Anthem Press.
2. FAO. (2022). *The State of Food and Agriculture 2022: Leveraging Automation in Agriculture for Transforming Agrifood Systems*. Rome: FAO.
3. OECD. (2020). *Innovation Policy and Regional Development*. Paris: OECD Publishing.
4. UNIDO. (2021). *Industrial Development Report 2022: The Future of Industrialization in a Post-Pandemic World*. Vienna: UNIDO.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2022). *Sanoatni innovatsion rivojlantirish va hududiy klasterlarni qo'llab-quvvatlashga oid normativ-huquqiy hujjatlar to'plami*.
6. Bengt-Åke Lundvall (Ed.). (2010). *National Systems of Innovation: Toward a Theory of Innovation and Interactive Learning*. London: Anthem Press.
7. Philip Cooke. (1992). *Regional Innovation Systems: Competitive Regulation in the New Europe*. Geoforum, 23(3), 365–382.
8. Philip Cooke., Gómez Uranga, M., & Etxebarria, G. (1997). *Regional Innovation Systems: Institutional and Organisational Dimensions*. Research Policy, 26(4–5), 475–491.
9. Philip Cooke. (2001). *Regional Innovation Systems, Clusters, and the Knowledge Economy*. Industrial and Corporate Change, 10(4), 945–974.
10. Bjørn T. Asheim., & Arne Isaksen. (2002). *Regional Innovation Systems: The Integration of Local “Sticky” and Global “Ubiquitous” Knowledge*. The Journal of Technology Transfer, 27(1), 77–86.
11. Bjørn T. Asheim., & Lars Coenen. (2005). *Knowledge Bases and Regional Innovation Systems: Comparing Nordic Clusters*. Research Policy, 34(8), 1173–1190.



12. Henry Etzkowitz., & Loet Leydesdorff. (2000). *The Dynamics of Innovation: From National Systems and “Mode 2” to a Triple Helix of University–Industry–Government Relations*. *Research Policy*, 29(2), 109–123.
13. Wesley M. Cohen., & Daniel A. Levinthal. (1990). *Absorptive Capacity: A New Perspective on Learning and Innovation*. *Administrative Science Quarterly*, 35(1), 128–152.
14. Shaker A. Zahra., & Gerard George. (2002). *Absorptive Capacity: A Review, Reconceptualization, and Extension*. *Academy of Management Review*, 27(2), 185–203.
15. David J. Teece., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). *Dynamic Capabilities and Strategic Management*. *Strategic Management Journal*, 18(7), 509–533.

# **muhandislik**

# **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,  
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

**Ingliz tili muharriri:** Feruz Hakimov

**Musahhih:** Zokir Alibekov

**Sahifalovchi va dizayner:** Abdurahmon Qurbonov

---

**2026. № 4**

---

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan  
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi  
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan  
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.  
**Litsenziya raqami: №095310.**

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod  
tumani 15-mavze 19-uy**





+998 93 718 40 07



<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>



[t.me/yait\\_2100](https://t.me/yait_2100)